

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συνοπτική έκθεση πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1992

Τὸ Κέντρο συνέχισε καὶ προώθησε τὰ ἐν ἐξελίξει ἐρευνητικὰ του προγράμματα. Στὶς ἀρχὲς τοῦ ἔτους κυκλοφόρησε ὁ Δ' τόμος (1992) τοῦ περιοδικοῦ του «Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά», ὅπου περιλαμβάνονται μελέτες τοῦ Ἐπόπτη τοῦ Κέντρου Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μανούσου Ἰ. Μανούσακα («Τὰ μοναδικὰ ἑλληνικὰ προικοσύμφωνο - 1548 - ἀπὸ τὰ Χανιά», σελ. 7 - 21), τοῦ Διευθυντῆ του καὶ τοῦ λοιποῦ ἐρευνητικοῦ προσωπικοῦ.

Διενεργήθηκε ἐφέτος διαγωνισμὸς καὶ στὴ συνέχεια (περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους) παραδόθηκε στὸ τυπογραφεῖο ἡ ὕλη γιὰ τὴν ἐκτύπωση τοῦ Δ' τόμου τοῦ Καταλόγου τῶν Χειρογράφων τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων, τὸν ὁποῖο ἔχει συντάξει ὁ Διευθυντῆς τοῦ Κέντρου.

Ἀναλυτικότερα, στὰ πλαίσια τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐκδοτικῶν προγραμμάτων τοῦ Κέντρου, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰδικῶν ἐνασχολήσεων τοῦ προσωπικοῦ του, ἔγιναν οἱ ἑξῆς ἐργασίες :

α') Ὁ Διευθυντῆς τοῦ Κέντρου Δ. Ζ. Σοφιανὸς ἀσχολήθηκε μὲ τὸν ἔλεγχο τῶν περιγραφῶν τῶν κωδίκων καὶ τὴν τακτοποίηση ὀρισμένων ἐγκριμοτήτων τῆς ὕλης τοῦ Δ' τόμου τοῦ Καταλόγου τῶν μετεωρικῶν χειρογράφων, ποὺ περιλαμβάνει τὴν ἀναλυτικὴ περιγραφή τῶν 124 κωδίκων τῆς Μονῆς τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Δημοσίευσε στὸν Δ' τόμο τοῦ περιοδικοῦ «Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά» δύο πολυσέλιδες μελέτες : 1. «Ἡ Μονὴ τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ — Ἐλεγχος καὶ κριτικὴ τῆς ἀξιοπιστίας καὶ ἐρμηνείας τῶν πηγῶν» (σελ. 23 - 80 + πίν. Α' - ΚΓ'). 2. «Ὁ ἅγιος Βησσαρίων, μητροπολίτης Λαρίσης (1527-1540) καὶ κτίτορας τῆς Μονῆς Δουσίκου - Ἀνέκδοτα ἀγιολογικὰ καὶ ἄλλα κείμενα» (σελ. 177-282 + πίν. Α' - ΛΒ').

Συνεργάστηκε στὸ πολυτελὲς Λεύκωμα τῆς Γενικῆς Τράπεζας (Ἀθήνα 1992) ὑπὸ τὸν τίτλο «Ἑλληνικὲς κληρονομίαι», ὅπου ἔγραψε σύντομα κατατοπιστικὰ κείμενα γιὰ ἱστορικὲς περιοχὲς καὶ πόλεις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Μακεδονίας, μὲ κύριο στόχο νὰ δειχθεῖ ἡ ἀδιάσπαστη συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς καὶ παράδοσης διὰ μέσου τῶν αἰώνων.

Δημοσίευσε στὸ περιοδικὸ «Τρικαλινὰ» (τόμ. 12, 1992, σελ. 7 - 38) τὴ με-

λέτη «Η διαθήκη (έτους 1545) τῶν κτιτόρων τῆς Μονῆς Ρουσάνου ἱερομονάχων Ἰωάσαφ καὶ Μαξίμου — Συμβολή στὴν ἱστορία τῆς Μονῆς».

Πραγματοποίησε πολυήμερη ἐρευνητικὴ ἀποστολὴ στὶς μονὲς τῶν Μετεώρων καὶ κυρίως στὴ Μονὴ Μεταμορφώσεως, ὅπου ἐργάστηκε στὸ πλούσιο ἀρχεῖο τῶν ἐγγράφων της, ἐν ὄψει τῆς ἐκδόσεως, στὰ πλαίσια τῶν προγραμμάτων τοῦ Κέντρου, τοῦ ἀρχεῖακοῦ ὕλικου (βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν ἐγγράφων) τῶν μετεωρικῶν μονῶν.

β') Ἡ ἐρευνήτρια Ἰωάννα Κόλια ἀσχολήθηκε, ὅπως καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, μὲ τὸ πρόγραμμα γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τῶν 700 καὶ πλέον ἐπιστολῶν τοῦ ἱερομονάχου διδασκάλου Ἀναστασίου τοῦ Γορδίου (17ος - 18ος αἰ.). Μετέγραψε τὶς ἐπιστολὲς ποὺ περιλαμβάνονται στὸν κώδικα Ἀγίου Παντελεήμονος 792 τοῦ Ἀγίου Ὁρους (ἀπὸ φωτογραφίες τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἰδρύματος Πατερικῶν Μελετῶν) καὶ παρέβαλε τὰ κείμενά τους μὲ ἐκεῖνα ποὺ παραδίδουν ἄλλοι κώδικες, τῶν ὁποίων ἔχει ἤδη γίνεῖ ἡ μεταγραφή. Ἡ δημοσίευση τοῦ συνόλου τῶν ἐπιστολῶν θὰ γίνεῖ σὲ περισσότερους τοῦ ἐνὸς τόμους, ἴσως σὲ τρεῖς. Ὁ πρῶτος τόμος θὰ περιλάβει τὶς ἐπιστολὲς τῶν ἐτῶν 1675 (πρώτη ἐπιστολὴ) ἕως 1711 (μόνιμη ἐγκατάσταση τοῦ λογίου στὴν πατρίδα του). Συγκεντρώνονται ἤδη προσωπογραφικὰ καὶ ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ σχολιασμὸ τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν.

Ἡ ἐρευνήτρια ὀλοκλήρωσε τὴ μελέτη της γιὰ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ ἱερομονάχου Ἀθανασίου τοῦ καὶ Ἐλαχίστου (ἀδελφοῦ τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου) καὶ δημοσίευσε τὸ δεύτερο μέρος της στὸν Δ' τόμο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου «Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά», Ἀθήνα 1992, σελ. 81-159.

Παρακολούθησε ἐπίσης ἐπιστημονικὲς ἐκδηλώσεις (συνέδρια, συμπόσια, παρουσιάσεις τόμων ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος) ποὺ ὀργανώθηκαν ἀπὸ ἱδρύματα καὶ ἐρευνητικὰ Κέντρα.

γ') Ὁ ἐρευνητὴς Κ. Λάππας συνέχισε τὴ μεταγραφή καὶ τὸ σχολιασμὸ ἐπιστολῶν τοῦ Κων. Οἰκονόμου γιὰ τὸν ὑπὸ ἐκδοσὴ Β' τόμο τῆς Ἀλληλογραφίας του. Συγχρόνως ἐργάστηκε σὲ διάφορες Βιβλιοθήκες καὶ στὸ Ἱστορικὸ Ἐθνικὸ Μουσεῖο, ὅπου ὑπάρχει ἀνέκδοτο ὕλικὸ γιὰ τὸν λόγιον ἱερωμένο καὶ διδάσκαλο.

Εἰσήγαγε στὸν Η/Υ τοῦ Κέντρου γιὰ περαιτέρω ἐπεξεργασία καὶ μελέτη τρεῖς χειρογράφους καταλόγους τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Γυμνασίου τῆς Τσαρίτσανης τῆς Θεσσαλίας (18ος - 19ος αἰ.), καθὼς καὶ ὀρισμένα ἀπὸ τὰ κατάστιχα τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν (18ος αἰ.), ποὺ βρίσκονται στὴ Μονὴ Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων.

Στὶς 16 Ἀπριλίου 1992 ἔδωσε διάλεξη στοὺς φοιτητὲς τοῦ Τμήματος Πολιτικῆς Ἐπιστήμης καὶ Διεθνῶν Σχέσεων τοῦ Παντείου Πανεπιστημίου μὲ θέμα: «Θεσμικὸ πλαίσιο καὶ λειτουργία τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στὸν 19ο αἰώνα».

δ') 'Η έρευνήτρια 'Ελένη 'Αγγελομάτη-Τσουγκαράκη ασχολήθηκε κατ' αρχήν με αποδελτιώσεις και ποικίλης φύσεως οργανωτικές κ.κ. εργασίες σχετικά με τὸ πρόγραμμα τοῦ Κέντρου «Τὰ μοναστήρια τῆς Κρήτης». Γιὰ τὸ ἴδιο πρόγραμμα πραγματοποίησε έρευνητικὴ ἀποστολὴ (4-17 Αὐγ.) σὲ μονές τῆς Κρήτης.

Δημοσίευσε στὸν Δ' τόμο τοῦ περιοδικοῦ «Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα 'Ελληνικὰ» (σελ. 321-403+πίν. I-XXIV) τὴ μελέτη «Greek women, 16th-19th centuries: The travellers' view».

'Εδωσε πρὸς δημοσίευση :

—στὸ περιοδικὸ «'Ο 'Εραμιστῆς» δύο ἄρθρα: α') «'Απόψεις τῆς ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ 'Αλῆ Πασᾶ μέσα ἀπὸ τὶς ἐπιστολές του πρὸς τὸν W. M. Leake, τὸν λόρδο Guilford καὶ τὸν Γ. Φορέστη». β') «Κοραῖς καὶ Guilford».

—στὰ Πρακτικὰ τοῦ 4ου Συμποσίου 'Ιστορίας καὶ Τέχνης τῆς Μονεμβασίας τὴν ἀνακοίνωσή της: «Παρατηρήσεις τοῦ W. M. Leake γιὰ τὴν Πελοπόννησο καὶ τὰ Κῦθηρα. Σημειώσεις ἀπὸ τὸ πρῶτο ταξίδι του στὴν 'Ελλάδα».

—στὸ ὑπὸ ἔκδοση Dictionary of Art τοῦ ἔκδοτ. οἴκου τῆς Βρετανίας Macmillan τὸ ἄρθρο «Corfu : Later History».

ε') 'Η έρευνήτρια Πηνελόπη Στάθη συνέχισε τὴ σύνταξη περιλήψεων καὶ τὴν κατάρτιση πινάκων (ὀνομάτων καὶ πραγμάτων) τοῦ τελευταίου φακέλου τοῦ Γραμματοφυλακείου (1652-1811) τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου.

Μελέτησε καὶ ἀποδελτίωσε ἕναν κώδικα τοῦ Πατριαρχείου 'Ιεροσολύμων καὶ συγκεκριμένα τοῦ 'Αρχείου, ὁ ὁποῖος περιέχει 102 ἐπιστολές τοῦ Πατριάρχου 'Ιεροσολύμων Χρυσάνθου Νοταρᾶ πρὸς τοὺς ἐπιτρόπους του Καيسάριο καὶ Γαλακτίωνα, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1724 καὶ 1731.

Δημοσίευσε στὰ «Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα 'Ελληνικὰ», τόμ. Δ' (1992), σελ. 161-168, τὴ μελέτη «'Η Θυσία τοῦ 'Αβραὰμ στὴν καραμανλίδικη βιβλιογραφία».

'Εδωσε διάλεξη με θέμα «Λογοτεχνικὲς δημιουργίες στὰ καραμανλίδικα», στὴν 'Ενωσὴ 'Ανταποκριτῶν Ξένου Τύπου, στίς 16 'Απρ. 1992.

ς') 'Η έρευνήτρια Ρόδη-'Αγγελικὴ Σταμούλη συνέχισε τὴ συγκέντρωση τῶν στοιχείων ποὺ θὰ χρησιμοποιήσῃ γιὰ τὸ σχολιασμὸ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ πρεβεζάνου ἐμπόρου Μαρίνου Λουρόπουλου (τέλη 18ου/ἀρχές 19ου αἰ.). 'Ολοκλήρωσε τὴ σύνταξη τῶν σχολίων ὀρισμένων ἐπιστολῶν τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς.

Συνέχισε ἐπίσης τὴν ἀποδελτίωση τῶν συμβολαιογραφικῶν κωδίκων (18ος αἰ.) τῆς 'Ι. Μητροπόλεως Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης.

Πραγματοποίησε, στὰ πλαίσια τῶν παραπάνω προγραμμάτων, έρευνητικὴ ἀποστολὴ στὴν Πρέβεζα - Λευκάδα - Κέρκυρα.

Ὡς ὑπεύθυνη τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου ἀσχολήθηκε μὲ τὴν εἰσαγωγή καὶ καταγραφή τῶν νέων βιβλίων καὶ περιοδικῶν.

ζ') Ὁ ἐρευνητὴς Δ. Τσουγκαράκης ἀποδελτίωσε διάφορα κείμενα καὶ μελέτες γιὰ τὸ ἐρευνητικὸ πρόγραμμα «Τὰ Μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος». Γιὰ τὸ ἴδιο πρόγραμμα πραγματοποίησε 10ήμερη ἀποστολὴ (4-17 Αὐγ.) σὲ μονῆς τῆς Κρήτης.

Ἐπὶ μακρὸν ἀσχολήθηκε μὲ τὴν ὀργάνωση τῆς δομῆς τοῦ ἀπαιτούμενου λογισμικοῦ (software) γιὰ τὸ πιὸ πάνω πρόγραμμα, σὲ συνεργασία μὲ τὴν ἐταιρεία ποὺ τὸ ἔχει ἀναλάβει, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἐγκατάσταση τῶν ἀπαιτούμενων προγραμμάτων, δικτύων κ.λπ. σὲ Η/Υ τοῦ Κέντρου.

Ὁλοκλήρωσε τὴν κριτικὴ ἔκδοση τοῦ «Βίου τοῦ ὁσίου Λεοντίου», καὶ ἀπέστειλε τὸ χειρόγραφό του στὸν Βρετανικὸ ἐκδοτικὸ οἶκο Brill.

Ἐλαβε μέρος στὸ 1ο Συνέδριο Δημάρχων καὶ Κοινοταρχῶν τοῦ Αἰγαίου (Λῆμνος), ὅπου παρουσίασε ἀνακοίνωση μὲ τίτλο «Ἡ Βυζαντινὴ Λῆμνος».

Συνέγραψε τὸ ἄρθρο «Κριτσά» γιὰ τὸ ὑπὸ ἔκδοση Dictionary of Art τοῦ ἐκδοτ. οἴκου Macmillan. Στὸν Δ' τόμο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου «Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικὰ» (σελ. 169-176) δημοσίευσε τὸ μελέτημά του «Two cases of mistaken identity among the metropolitans of Corfu in the twelfth century».

Δίδαξε στὸ Ἴόνιο Πανεπιστήμιο Βυζαντινὴ Ἱστορία, Ἱστορία τῆς Βυζ. Παιδείας καὶ Βυζαντινὴ Σφραγιδογραφία.

Ἐργάστηκε στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Μονῆς Ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου τῆς Πάτμου γιὰ μελέτη καὶ φωτογράφιση χειρογράφου μὲ τὸν Βίο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου ἐπισκόπου Ἄσσου.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Κέντρου ἐμπλουτίσθηκε ἐφέτος μὲ 179 νέους τόμους βιβλίων καὶ περιοδικῶν (ἄριθμοὶ βιβλίου εἰσαγωγῆς 10421 - 10600), προερχόμενους κυρίως ἀπὸ δωρεῆς καὶ ἀνταλλαγές, ἀφοῦ γιὰ λόγους γραφειοκρατικούς, παρότι εὐρισκόμεθα στὸ τέλος τῆς χρονιᾶς, δὲν ἔγινε δυνατὴ ἡ ἀγορὰ βιβλίων καὶ περιοδικῶν μὲ τὸν διενεργηθέντα διαγωνισμό.

Ὅπως καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, πολὺς χρόνος δαπανήθηκε ἀπὸ ὅλο τὸ προσωπικὸ γιὰ τὴ διεκπεραίωση διοικητικῶν ἐργασιῶν, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση, ἀπ' εὐθείας ἢ διὰ ἀλληλογραφίας, εἰδικῶν ἐρευνητῶν, Ἰδρυμάτων καὶ Ἰνστιτούτων, τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ποὺ ἀποτάθηκαν στὸ Κέντρο γιὰ διάφορα ἐρευνητικὰ καὶ ἄλλα θέματα.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου

Δημήτριος Ζ. Σοφιανὸς